

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Юридичний факультет

Кафедра історії та теорії держави і права

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Перший проректор
Іщенко Н. М.

" " 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Спеціальність 081 Право

Розробник

Завідувач кафедри ПДП

Завідувач випускової кафедри

Гарант освітньої програми

Декан юридичного факультету

Директор ННІПО

Начальник НМВ

Панченко С. С.

Лісна І. С.

Блага А. Б.

Блага А. Б.

Січко Д. С.

Норд Г. Л.

Шкірак С. І.

Миколаїв – 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Право Європейського Союзу	
Галузь знань	08 Право	
Напрямок підготовки / Спеціальність	081 Право	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	- / Право	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативний	
Курс навчання	IV	
Навчальний рік	2020-2021	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	VII	X-XI
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредити / 120 годин	
Структура курсу: <ul style="list-style-type: none"> – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів 	Денна форма	Заочна форма
	30 год. лекцій 30 год. семінарських занять 60 год. самостійної роботи	6 год. лекцій 8 год. семінарських занять 106 год. самостійної роботи

	студентів	студентів
Відсоток аудиторного навантаження	50 %	12 %
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Іспит (VII семестр / XI триместр)	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Викладання навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» в юридичних вузах України запроваджено у 2004 р., що спричинено об'єктивними факторами: проголошенням вступу України до ЄС головним завданням зовнішньої політики держави, появою спільних кордонів України з державами – членами ЄС, перетворенням Союзу на головного торговельного партнера України тощо. Тому сучасний юрист-фахівець повинен орієнтуватися в праві ЄС, розуміти природу й особливості основних інститутів та механізмів цього правопорядку, давати їм правову оцінку, бути здатним гармонізувати отримані під час пропонованого курсу знання з академічними вміннями та професійними кваліфікаціями правника.

В структуру пропонованого курсу включені загальні питання інституційного права ЄС: історія становлення і розвитку європейської інтеграції, дається загальна характеристика правової природи Союзу, висвітлюються особливості інституційної структури ЄС, визначаються ієрархія джерел права ЄС, ключові особливості права Союзу та засоби його правового захисту, а також аналізуються взаємовідносини між Україною та ЄС.

Навчальна дисципліна, як вбачається з її програми, в стислій й чіткій формі розкриває важливі питання права ЄС. При цьому, надається перевага вивченню правового регулювання діяльності у наднаціональній співпраці держав-членів ЄС у I-му «стовпі». Зокрема, підлягає вивченню право внутрішнього ринку ЄС та його окремих політик, наприклад, економічного та валютного союзу, конкурентного права тощо. В цій же програмі висвітлюються також питання правових відносин України з ЄС та гармонізація українського законодавства з законодавством ЄС.

Основною **метою** курсу є надання студентам відповідного рівня знань у галузі права Європейського Союзу та Європейських співтовариств.

Вивчення навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» спрямовано на досягнення наступних **завдань**:

- ознайомлення студентів з євроінтеграційними ідеями;
- вивчення поняття, сутності, правової природи європейського права та його місця в правовій системі Європи;

- дослідження структури та системи права ЄС, основних принципів його діяльності;

- аналіз джерельної бази Європейського Союзу та Співтовариств та його інституційної структури.

Для досягнення вказаної мети та завдань передбачається проведення лекцій, а також самостійна робота студентів для найкращого опанування додаткової літератури та нормативного матеріалу ЄС. Важливою формою засвоєння матеріалу є проведення семінарських занять, на яких, поряд з опитуванням студентів, проводяться обговорення дискусійних питань, доповіді, тестування, експрес-опитування, виконання контрольних робіт та ін.

Під час вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти загальними і спеціальними компетенціями.

До загальних відносяться:

ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 7	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

До спеціальних відноситься:

СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
-------------	---

Соціально-гуманітарна ерудованість

Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Дослідницькі навички

Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Комунікація

Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

Володіти базовими навичками риторики.

Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій

Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.

Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

Праворозуміння

Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Правозастосування

21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма навчання:

	Теми	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Створення Європейських Співтовариств і становлення права Європейського Союзу	2	2	4
2	Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи	2	2	4
3	Право Співтовариства та національне право	2	-	6
4	Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу	4	2	4
5	Органи та агенції Європейського Союзу	2	2	6
6	Засоби судового захисту в праві ЄС	2	2	6
7	Основи правового статусу людини і громадянина в ЄС	2	4	4
8	Правове регулювання внутрішнього ринку	2	2	4
9	Антимонопольна політика та право конкуренції	4	2	4
10	Характеристика митного права ЄС	2	2	5
11	Простір свободи, безпеки та	2	4	5

	юстиції			
12	Право зовнішніх зносин ЄС	2	2	6
13	Правове регулювання співробітництва України та ЄС	2	4	2
	Всього за курсом	30	30	60

Заочна форма навчання (459-з гр.):

	Теми	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Створення Європейських Співтовариств і становлення права Європейського Союзу	2	-	8
2	Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи	2	2	8
3	Право Співтовариства та національне право	-	-	8
4	Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу	2	2	8
5	Органи та агенції Європейського Союзу	-	-	8
6	Засоби судового захисту в праві ЄС	-	-	8
7	Основи правового статусу людини і громадянина в ЄС	-	2	8
8	Правове регулювання внутрішнього ринку	-	-	8
9	Антимонопольна політика та право конкуренції	-	2	8
10	Характеристика митного права ЄС	-	-	8
11	Простір свободи, безпеки та юстиції	-	-	8

12	Право зовнішніх зносин ЄС	-	-	9
13	Правове регулювання співробітництва України та ЄС	-	-	9
	Всього за курсом	6	8	106

4. Зміст навчальної дисципліни

4. Аудиторна робота

1.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	<p><i>Лекція 1. Створення Європейських Співтовариств і становлення права Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Створення Європейських співтовариств (Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства, Європейського співтовариства з атомної енергії) як провідний напрямок реалізації європейської інтеграції після Другої світової війни.2. Розвиток Європейських співтовариств у 1960-1980-х рр. Значення Єдиного європейського акта 1986р.3. Ідея створення Європейського Союзу (ЄС) та її втілення у Маастрихтському договорі 1992 р.4. Реформування Союзу за Амстердамським (1997 р.) та Ніццьким (1999 р.) договорами.5. Хвилі розширення ЄС. Проект Договору про запровадження Конституції для Європи 2004 р., причини його провалу.6. Модернізація ЄС у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору 2007 р.
2	<p><i>Лекція 2. Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття та особливості права ЄС, дія у часі та просторі. Співвідношення понять «право ЄС» і «європейське право».2. Сутність та особливості джерел права Європейського Союзу. Їх загальна класифікація.3. Поняття «законодавчих» та «не законодавчих» актів ЄС.4. Засновницькі угоди – базові джерела первинного права.5. Внутрішнє право ЄС як джерело вторинного (похідного) права.

	<p>Класифікація та правова сутність джерел вторинного права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Рішення Суду ЄС як джерело європейського права. 7. Міжнародні угоди ЄС. «М'яке» (гнучке) право ЄС. 8. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.
3	<p><i>Лекція 3. Право Співтовариства та національне право</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. 2. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. 3. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів: історія становлення принципу, поняття, особливості застосування в окремих державах-членах. 4. Принцип прямої дії права ЄС у національних правопорядках держав-членів: історія становлення принципу, поняття, умови визнання, відмінність від прямого застосування.
4-5	<p><i>Лекція 4-5. Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Склад інституційної системи ЄС: інститути, органи, агенції. Принципи інституційної системи ЄС 2. Європейський Парламент: склад і порядок формування, правовий статус депутатів, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. 3. Європейська Рада: склад, повноваження, порядок роботи і прийняття рішень. Голова Європейської Ради (Президент ЄС). 4. Рада: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. 5. Європейська Комісія: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. 6. Судова система ЄС: склад, порядок формування, юрисдикція. Правова природа рішень Суду ЄС. 7. Європейський Центральний банк та Рахункова палата.

6	<p><i>Лекція 6. Органи та агенції Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Органи ЄС: статус, функції та завдання. Джерела правового статусу органів ЄС. 2. Економічний та соціальний комітет: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень. Участь у законодавчому процесі в ЄС. 3. Комітет регіонів: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень. Участь у законодавчому процесі в ЄС. 4. Омбудсман: порядок призначення, функції. Порядок звернення до Омбудсману, юридична сила рішень. 5. Агенції ЄС: статус, функції та завдання.
7	<p><i>Тема 7. Засоби судового захисту в праві ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Засоби судового захисту в праві Співтовариств: прямі та непрямі дії. 2. Побудова судової системи Європейського Союзу. 3. Європейський Суд Правосуддя: склад, повноваження. 4. Суд Першої Інстанції. 5. Розмежування юрисдикції Суду Європейських Співтовариств і Суду першої інстанції. 6. Опосередковане оскарження та преюдиціальна процедура.
8	<p><i>Лекція 8. Основи правового статусу людини і громадянина в ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Договір про ЄС та Лісабонська угода в регулюванні статусу людини в ЄС. Місце Європейської конвенції по правах людини (ЕКПЛ) у європейському правопорядку. 2. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст; класифікація прав у Хартії. 3. Гарантії прав та свобод людини та громадянина в ЄС: інституціональні, процесуальні та матеріальні. 4. Інститут громадянства ЄС: природа, порядок набуття та втрати. 5. Основні права та обов'язки громадян ЄС.
9	<p><i>Лекція 9. Правове регулювання внутрішнього ринку</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, принципи та складові внутрішнього ринку Європейського Союзу.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Правове регулювання вільного руху товарів. 3. Обмеження на вільний рух товарів. 4. Вільне пересування робочої сили: поняття та умови. 5. Вільний рух послуг, капіталів та платежів. Право засновництва.
10-11	<p><i>Лекція 10-11. Антимонопольна політика та право конкуренції</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спільна політика ЄС в галузі конкуренції. 2. Джерела регулювання та розподіл компетенції. 3. Заборона монополістичної діяльності підприємств. 4. Основні умови застосування правил конкуренції. 5. Антиконтурентні угоди та покаральна практика. 6. Зловживання домінуючим положенням на ринку. 7. Контроль за концентрацією підприємств. 8. Правила конкуренції, які застосовують до держав: обмеження щодо надання державної допомоги; регулювання діяльності підприємств публічного сектору економіки та природних монополій.
12	<p><i>Лекція 12. Характеристика митного права ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та особливості «митного союзу». 2. Характерні риси митного права Європейського Союзу. 3. Особливості функціонування митного союзу ЄС. 4. Основні митні режими ЄС. 5. Міжнародні угоди ЄС в галузі митного регулювання. Регіональні аспекти митного права ЄС. 6. Особливості застосування норм митного права в країнах співдружності.
13	<p><i>Лекція 13. Простір свободи, безпеки та юстиції</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст понять та сфери правового регулювання «простору свободи, безпеки та юстиції». 2. Загальні засади спільної міграційної політики ЄС.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Регулювання внутрішньої європейської міграції громадян. 4. Законодавство ЄС щодо імміграції з третіх країн. 5. Захист кордонів та запобігання нелегальній міграції. 6. Захист біженців. 7. Безпекова складова ПСБЮ. 8. Співпраця судів у цивільних та кримінальних справах. 9. Євроюст: мета діяльності та предмети відання, повноваження, керівні органи. 10. Європол: мета діяльності та предмети відання, повноваження, керівні органи.
14	<p><i>Лекція 14. Право зовнішніх зносин ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародна правосуб'єктність Євросоюзу. 2. Загальні положення про зовнішньополітичну діяльність ЄС. 3. Спільна зовнішня політика та політика безпеки. Особливості прийняття рішень в рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Спільна політика безпеки та оборони. 4. Договірна практика ЄС. 5. Договори про асоціацію.
15	<p><i>Лекція 15. Правове регулювання співробітництва України та ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційно-правові форми співробітництва України з ЄС. 2. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів – основні напрямки. 3. Інституційна структура співробітництва України та ЄС. 4. Укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС 4. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС: правова сутність.

План лекцій (заочна форма навчання 459-з гр.)

№	Тема заняття / план
1	<p><i>Лекція 1. Створення Європейських Співтовариств і становлення права Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Створення Європейських співтовариств (Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства, Європейського співтовариства з атомної енергії) як провідний напрямок реалізації європейської інтеграції після Другої світової війни.2. Розвиток Європейських співтовариств у 1960-1980-х рр. Значення Єдиного європейського акта 1986р.3. Ідея створення Європейського Союзу (ЄС) та її втілення у Маастрихтському договорі 1992 р.4. Реформування Союзу за Амстердамським (1997 р.) та Ніццьким (1999 р.) договорами.5. Хвилі розширення ЄС. Проект Договору про запровадження Конституції для Європи 2004 р., причини його провалу.6. Модернізація ЄС у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору 2007 р.
2	<p><i>Лекція 2. Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи</i></p> <ol style="list-style-type: none">2. Поняття та особливості права ЄС, дія у часі та просторі. Співвідношення понять «право ЄС» і «європейське право».2. Сутність та особливості джерел права Європейського Союзу. Їх загальна класифікація.3. Поняття «законодавчих» та «не законодавчих» актів ЄС.4. Засновницькі угоди – базові джерела первинного права.5. Внутрішнє право ЄС як джерело вторинного (похідного) права. Класифікація та правова сутність джерел вторинного права.6. Рішення Суду ЄС як джерело європейського права.

	<p>7. Міжнародні угоди ЄС. «М'яке» (гнучке) право ЄС.</p> <p>8. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.</p>
3	<p><i>Лекція 3. Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу</i></p> <p>1. Склад інституційної системи ЄС: інститути, органи, агенції. Принципи інституційної системи ЄС</p> <p>2. Європейський Парламент: склад і порядок формування, правовий статус депутатів, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.</p> <p>3. Європейська Рада: склад, повноваження, порядок роботи і прийняття рішень. Голова Європейської Ради (Президент ЄС).</p> <p>4. Рада: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.</p> <p>5. Європейська Комісія: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.</p> <p>6. Судова система ЄС: склад, порядок формування, юрисдикція. Правова природа рішень Суду ЄС.</p> <p>7. Європейський Центральний банк та Рахункова палата.</p>

1.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1	<p><i>Семінарське заняття 1. Створення Європейських Співтовариств і становлення права Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Створення Європейського Об'єднання Вугілля та Сталі.2. Європейське Економічне Співтовариство та Співтовариство з атомної енергії (Євратом). Сутність договорів, діючі органи.3. Основні етапи еволюції ЄЕС з Римських до Маастрихтських угод.4. Створення Європейського Союзу, його правова сутність.5. Подальше реформування ЄС: Амстердамська, Ніщцька угоди, Лаакенська декларація, розширення ЄС 2004-2006 рр.6. Конституція ЄС: розробка, підписання та ратифікація, правова сутність.7. Інституційна криза в ЄС та розробка Лісабонської угоди.
2	<p><i>Семінарське заняття 2. Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття, особливості права ЄС, дія його норм у часі, в просторі та за колом осіб.2. Система права ЄС: предметний, функціональний та структурний підходи.3. Принципи права ЕС4. Джерела права ЄС: поняття та класифікація.5. Правові акти інституцій ЄС (регламент, директива, рішення, рекомендація, висновок): загальна характеристика.6. Особливості дії регламентів та директив.7. Класифікація правових актів ЄС.8. Законодавчі та незаконодавчі акти ЄС.
3	<p><i>Семінарське заняття 3. Загальна характеристика інституційної</i></p>

	<p><i>системи та інститутів Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні інститути ЄС: загальна характеристика структури та повноважень. 2. Європейська Рада як інститут політичного керівництва ЄС. 3. Європейська Комісія: статус та повноваження. 4. Рада ЄС: особливості складу та принципи функціонування. 5. Європейський Парламент: формування, структура та повноваження. 6. Рахункова Палата – інститут фінансового контролю ЄС.
4	<p><i>Семінарське заняття 4. Органи та агенції Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття органу ЄС: статус, функції та завдання. 2. Економічний та соціальний комітет: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень. 3. Комітет регіонів: склад, порядок формування, повноваження, юридичні рішення. 4. Омбудсман: порядок призначення, функції. 5. Порядок звернення до Омбудсмана, юридична сила рішень. 6. Агенції ЄС: статус, функції та завдання.
5	<p><i>Семінарське заняття 5. Засоби судового захисту в праві ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Засоби судового захисту в праві Співтовариств. 2. Побудова судової системи Європейського Союзу. 3. Основні принципи та правила судового провадження. 4. Європейський Суд Справедливості: склад, повноваження. 5. Суд Першої Інстанції (Трибунал). Судові палати Європейського Суду Справедливості.

	<p>6. Розмежування юрисдикції Суду Європейських Співтовариств і Су першої інстанції.</p> <p>7. Опосередковане оскарження та преюдиціальна процедура.</p>
6-7	<p><i>Семінарське заняття 6 -7. Основи правового статусу людини громадянина в ЄС</i></p> <p>1. Загальні засади та принципи правового статусу людини і громадянин ЄС.</p> <p>2. Правове регулювання основ правового статусу людини та громадянин в ЄС.</p> <p>3. Основні цінності, на захист яких спрямована діяльність ЄС.</p> <p>4. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, при-рода, порядок набуття та втрати.</p> <p>5. Основні права та обов'язки громадян ЄС. Допустимі обмежен здійснення прав і свобод, їх межі.</p> <p>7. Гарантії прав та свобод людини і громадянина в ЄС: інституціональні процесуальні та матеріальні.</p>
8	<p><i>Семінарське заняття 8. Правове регулювання внутрішнього ринку</i></p> <p>1. Поняття та принципи внутрішнього ринку Європейського Союзу.</p> <p>2. Складові внутрішнього ринку Європейського Союзу.</p> <p>3. Правове регулювання вільного руху товарів.</p> <p>4. Обмеження на вільний рух товарів.</p> <p>5. Вільне пересування робочої сили: поняття та умови.</p> <p>6. Вільний рух послуг, капіталів та платежів.</p> <p>7. Право засновництва.</p>

9	<p><i>Семінарське заняття 9. Антимонопольна політика та про конкуренції</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та особливості конкурентного (антимонопольного) права ЄС 2. Принципи права конкуренції ЄС. 3. Джерела антимонопольного права ЄС: загальна характеристика. 4. Регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності. 5. Регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що займають домінуюче становище на Внутрішньому ринку Європейського Союзу. 6. Контроль за концентрацією суб'єктів підприємницької діяльності на Внутрішньому ринку Європейського Союзу. 7. Регулювання надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності.
10	<p><i>Семінарське заняття 10. Характеристика митного права ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та особливості митного права ЄС. 2. Створення митного союзу. 3. Поняття та особливості функціонування митного союзу. 4. Єдиний митний тариф ЄС. Види мит Єдиного митного тарифу ЄС. 5. Визначення країни походження товарів та їх митної вартості. 6. Основні митні режими ЄС.
11-12	<p><i>Семінарське заняття 11-12. Простір свободи, безпеки та юстиції</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст понять «простір свободи», «простір безпеки», «простір юстиції» Сфери правового регулювання простору свободи, безпеки та юстиції 2. Загальні засади спільної міграційної політики ЄС 3. Регулювання внутрішньої європейської міграції громадян 4. Законодавство ЄС щодо імміграції з третіх країн

	<p>5. Захист кордонів та запобігання нелегальній міграції</p> <p>6. Захист біженців</p> <p>7. Співпраця судів у цивільних та кримінальних справах</p> <p>8. Євроюст: призначення, функції, структура</p> <p>9. Європол: основні напрямки діяльності</p> <p>10. Нормативна база ЄС у сфері Шенгенського права. Візовий кодекс ЄС</p>
13	<p><i>Семінарське заняття 13. Право зовнішніх зносин ЄС</i></p> <p>1. Система представництва ЄС у зовнішніх зносинах.</p> <p>2. Зовнішньополітична діяльність Євросоюзу.</p> <p>3. Співробітництво із третіми країнами та гуманітарна допомога.</p> <p>4. Відносини ЄС з міжнародними організаціями. Делегації Союзу.</p> <p>5. Спільна зовнішня політика та політика безпеки (СЗПБ): специфіка правового регулювання.</p> <p>6. Принципи, інститути та засоби здійснення СЗПБ.</p> <p>7. Верховний представник із закордонних справ та безпекової політики (ВП): статус і повноваження.</p> <p>8. Спеціалізовані органи, підзвітні ВП. Європейська служба зовнішньополітичної діяльності.</p>
14-15	<p><i>Семінарське заняття 14-15 Правове регулювання співробітництва України та ЄС</i></p> <p>1. Участь України у програмі ЄС “Європейська політика сусідства”: мета, цілі.</p> <p>2. Двосторонній план дій Україна-ЄС.</p> <p>3. Участь України в ініціативі ЄС “Східне партнерство”: природа, цілі, формати діалогів.</p> <p>4. Види угод, що регулюють економічне та політичне співробітництво</p>

ЄС з третіми державами.

5. Організаційно-правові форми співробітництва України з ЄС.

6. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів – основні напрямки та заходи.

7. Інституційна структура співробітництва України та ЄС.

8. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС – правова сутність.

9. Правове регулювання глибокої і всеосяжної зони вільної торгівлі між ЄС і Україною.

План семінарських занять (заочна форма навчання 459-з гр.)

№	<i>Тема заняття / план</i>
1	<p><i>Семінарське заняття 1. Право Європейського Союзу: поняття, особливості, джерела та принципи</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття, особливості права ЄС, дія його норм у часі, в просторі та за колом осіб.2. Система права ЄС: предметний, функціональний та структурний підходи.3. Принципи права ЕС4. Джерела права ЄС: поняття та класифікація.5. Правові акти інституцій ЄС (регламент, директива, рішення, рекомендація, висновок): загальна характеристика.6. Особливості дії регламентів та директив.7. Класифікація правових актів ЄС.8. Законодавчі та незаконодавчі акти ЄС.
2	<p><i>Семінарське заняття 2. Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Основні інститути ЄС: загальна характеристика структури та повноважень.2. Європейська Рада як інститут політичного керівництва ЄС.3. Європейська Комісія: статус та повноваження.4. Рада ЄС: особливості складу та принципи функціонування.5. Європейський Парламент: формування, структура та повноваження.6. Рахункова Палата – інститут фінансового контролю ЄС.
3	<p><i>Семінарське заняття 3. Основи правового статусу людини і громадянина в ЄС</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Загальні засади та принципи правового статусу людини і громадянина

	<p>в ЄС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Правове регулювання основ правового статусу людини та громадянина в ЄС. 3. Основні цінності, на захист яких спрямована діяльність ЄС. 4. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, природа, порядок набуття та втрати. 5. Основні права та обов'язки громадян ЄС. Допустимі обмеження здійснення прав і свобод, їх межі. 7. Гарантії прав та свобод людини і громадянина в ЄС: інституціональні, процесуальні та матеріальні.
4	<p><i>Семінарське заняття 4. Антимонопольна політика та право конкуренції</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та особливості конкурентного (антимонопольного) права ЄС. 2. Принципи права конкуренції ЄС. 3. Джерела антимонопольного права ЄС: загальна характеристика. 4. Регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності. 5. Регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що займають домінуюче становище на Внутрішньому ринку Європейського Союзу. 6. Контроль за концентрацією суб'єктів підприємницької діяльності на Внутрішньому ринку Європейського Союзу. 7. Регулювання надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності.

1.3. Завдання для самостійної роботи

Підготовка доповідей (самостійний пошук, опрацювання матеріалу): передбачає поглиблене вивчення студентом окремого питання з курсу дисципліни та виконання короткого письмового огляду обраної теми із зазначенням використаної літератури.

Теми доповідей

Семінарське заняття 1:

1. Розвиток пан європейського руху до середини 20-го сторіччя.
2. Основні етапи розширення ЄС.
3. Правовий аналіз Лісабонської угоди.

Семінарське заняття 2:

1. Джерела прецедентного права ЄС: особливості та застосування. Роль судового прецеденту в їх становленні та розвитку права ЄС.
2. Особливості застосування принципів пропорційності та субсидіарності в правопорядку ЄС.
3. Відповідальність держав за порушення права ЄС.

Семінарське заняття 3:

1. Функціональна характеристика інституціональної системи ЄС.
2. Внутрішня структура та консультативні органи Ради Євросоюзу.
3. Зовнішньополітичні функції Європейської Комісії.

Семінарське заняття 4:

1. Особливості приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.
2. Принцип захисту основних прав людини у практиці Суду Європейських Співтовариств.
3. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст.

Семінарське заняття 5:

1. Особливості захисту внутрішніх ринків країн центрально-східної Європи в умовах інтеграції до ЄС.

2. Участь органів ЄС у законодавчому процесі.

3. Європейський інвестиційний банк: функції, формування капіталу та порядок надання інвестицій.

4. Роль консультативних органів в функціонуванні ЄС.

5. Трибунал (Суд першої інстанції): статус та повноваження.

6. Спеціалізовані трибунали.

Семінарське заняття 6:

1. Проблема контролю за «поглинаннями» чи концентраціями підприємств у межах ринку ЄС.

2. Правове регулювання державної допомоги національним підприємствам в ЄС.

3. Характерні риси та місце права вільної конкуренції Європейського Союзу в системі права Європейського Союзу.

4. Гармонізація митного законодавства України і Європейського Союзу.

5. Митний союз і зони вільної торгівлі.

6. Митні формальності під час ввезення товарів на митну територію Європейського Союзу.

Семінарське заняття 7:

1. Особливості правового регулювання співробітництва поліцій і судових органів у кримінально-правовій сфері.

2. «Шенгенське право»: підписання Шенгенських угод; інкорпорація положень Шенгенських угод до установчих договорів Європейського Союзу (Амстердамський договір 1997 р.); Шенгенські досягнення (Schengen acquis).

3. Шенгенські візи: види, порядок отримання.

Семінарське заняття 8 (1 год.):

1. Історія відносин ЄС - Україна.

2. Правові основи участі України у спеціальних місіях ЄС.

3. Правові засоби захисту ринків України та ЄС за умовами Угоди про асоціацію між ЄС та Україною.

Експрес-опитування: передбачає вивчення студентом ключових термінів теми семінарського заняття, проводиться на початку заняття у письмовій формі протягом 5-7 хвилин.

Терміни, поняття для експрес-опитування

Семінарське заняття 1: Європейське Об'єднання Вугілля та Сталі, Європейське Економічне Співтовариство, Римська угода, Маастрихська угода, створення ЄС, Амстердамська угода, Ніщка угода, Лісабонська угода.

Семінарське заняття 2: регламент, директива, рішення, рекомендація, висновок.

Семінарське заняття 3: європарламент, рада ЄС, Європейська рада, Європейська комісія, рахункова палата, Суд ЄС.

Семінарське заняття 4: консультативна процедура, процедура співробітництва, процедура спільного прийняття рішень, процедура співпадаючого позитивного висновку (avis conforme).

Семінарське заняття 5: прямі та непрямі дії, Європейський Суд Справедливості, Суд Першої Інстанції, преюдиціальна процедура.

Семінарське заняття 6: горизонтальна угода, вертикальна угода, антимонопольне право, внутрішній ринок ЄС, право конкуренції, митний союз, митний кодекс ЄС, митна територія, митні режими, єдиний митний тариф, митні збори.

Семінарське заняття 7: спільна міграційна політика, євроюст, європол, простір свободи, простір безпеки, простір юстиції.

1.4. Забезпечення освітнього процесу

Вимагає використання проектору на лекційних та семінарських заняттях (для візуального супроводження презентації доповідей студентів). Використання Moodle3 у навчанні студентів.

Контрольна робота для заочної форми навчання

ВАРІАНТ 1

1. Історія створення Європейських співтовариств та Європейського Союзу.
2. Особливості правової природи Європейського Союзу.

ВАРІАНТ 2

1. Поняття «наднаціональна влада».
2. Особливості правопорядку Європейського Союзу.

ВАРІАНТ 3

1. Первинне право ЄС, вторинне право ЄС.
2. Правосуб'єктність Євросоюзу.

ВАРІАНТ 4

1. Загальна характеристика інституційного механізму Євросоюзу.
2. Європейський парламент: загальна характеристика, склад Європарламенту

ВАРІАНТ 5

1. Європейська Рада: склад, напрями діяльності.
2. Рада Європейського Союзу.

ВАРІАНТ №6

1. Принципи будови інституційної системи ЄС. Агенції як елементи інституційної системи

2. Європейська Комісія: склад, функції.

ВАРІАНТ№7

1. Суд ЄС. Обов'язки генеральних адвокатів.
2. Роль Суду ЄС у розвитку права Євросоюзу.

ВАРІАНТ№8

1. Європейський центральний банк.
2. Рахункова палата: склад, основні повноваження.

ВАРІАНТ№9

1. Допоміжні органи та установи Європейського Союзу.
2. Загальна характеристика джерел права ЄС.

ВАРІАНТ№10

1. Установчі договори як основні джерела права Євросоюзу.
2. Система актів ЄС: регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки.

ВАРІАНТ№11

1. Особливості регламентів: загальне застосування, обов'язковість у всіх своїх елементах, пряме застосування.
2. Директиви як інструмент гармонізації права ЄС.

ВАРІАНТ№12

1. Законодавчі процедури: звичайна та спеціальна.
2. Співвідношення права ЄС і міжнародного права.

ВАРІАНТ№13

1. Співвідношення права ЄС та внутрішнього права держав-учасниць.
2. Поняття «громадянство Європейського Союзу».

ВАРІАНТ№14

1. Особливості подання скарг до Європейського омбудсмена.
2. Хартія Європейського Союзу з основних прав: історія та загальна характеристика.

ВАРІАНТ№15

1. Поняття «митний союз» і «внутрішній ринок ЄС».
2. Поняття «основні свободи внутрішнього ринку ЄС».

ВАРІАНТ№16

1. Зміст свободи руху товарів.
2. Свобода руху послуг та свобода заснування й економічної діяльності: питання співвідношення.

ВАРІАНТ№17

1. Зміст свободи пересування робітників.
2. Вільний рух капіталів і платежів. Відмінність понять «рух капіталів» та «рух платежів».

ВАРІАНТ№18

1. Зміст заборони антиконкурентних угод. Зміст заборони зловживання домінуючим становищем.
2. Поняття «простір свободи, безпеки та юстиції ЄС».

ВАРІАНТ№19

1. Візова політика ЄС. Візовий кодекс ЄС.
2. Співпраця судів у цивільних і кримінальних справах.

ВАРІАНТ№20

1. Діяльність Євроюсту.
2. Завдання Європолу.

5. Підсумковий контроль

Іспит – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі результатів виконання ними завдань і певних видів роботи під час семінарських занять.

До підсумкового контролю з «Права ЄС» у виді іспиту студент допускається, якщо не має заборгованості, виконав навчальний план дисципліни, що передбачає обов'язкове позитивне оцінювання всіх передбачених видів аудиторних робіт (семінарських занять), самостійної

роботи та індивідуальних завдань відповідно до умов визначення рейтингу, набрав у триместрі певну кількість балів: для іспиту не менше 20 балів.

Перелік питань, які виносяться на іспит:

1. Історія створення Європейських співтовариств та Європейського Союзу.
2. Особливості правової природи Європейського Союзу.
3. Поняття «наднаціональна влада».
4. Особливості правопорядку Європейського Союзу.
5. Принципи верховенства (примату) права ЄС та прямої дії права ЄС: їх зміст та правові наслідки.
6. Первинне право ЄС, вторинне право ЄС.
7. Правосуб'єктність Євросоюзу.
8. Компетенція Європейського Союзу.
9. Загальна характеристика інституційного механізму Євросоюзу.
10. Європейський парламент: загальна характеристика, склад Європарламенту. 11. Повноваження Європейського омбудсмена.
12. Європейська Рада: склад, напрями діяльності.
13. Рада Європейського Союзу.
14. Принципи будови інституційної системи ЄС. Агенції як елементи інституційної системи
15. Європейська Комісія: склад, функції.
16. Суд ЄС. Обов'язки генеральних адвокатів.
17. Роль Суду ЄС у розвитку права Євросоюзу.
18. Європейський центральний банк.
19. Рахункова палата: склад, основні повноваження.
20. Допоміжні органи та установи Європейського Союзу.

21. Загальна характеристика джерел права ЄС.
22. Установчі договори як основні джерела права Євросоюзу.
23. Система актів ЄС: регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки.
24. Особливості регламентів: загальне застосування, обов'язковість у всіх своїх елементах, пряме застосування.
25. Директиви як інструмент гармонізації права ЄС.
26. Законодавчі процедури: звичайна та спеціальна.
27. Співвідношення права ЄС і міжнародного права.
28. Співвідношення права ЄС та внутрішнього права держав-учасниць.
29. Поняття «громадянство Європейського Союзу».
30. Основні групи прав громадян ЄС.
31. Особливості подання скарг до Європейського омбудсмена.
32. Хартія Європейського Союзу з основних прав: історія та загальна характеристика.
33. Поняття «митний союз» і «внутрішній ринок ЄС».
34. Поняття «основні свободи внутрішнього ринку ЄС».
35. Зміст свободи руху товарів.
36. Свобода руху послуг та свобода заснування й економічної діяльності: питання співвідношення.
37. Зміст свободи пересування робітників.
38. Вільний рух капіталів і платежів. Відмінність понять «рух капіталів» та «рух платежів».
39. Зміст заборони антиконкурентних угод. Зміст заборони зловживання домінуючим становищем.
40. Поняття «простір свободи, безпеки та юстиції ЄС».
41. Візова політика ЄС. Візовий кодекс ЄС.
42. Співпраця судів у цивільних і кримінальних справах.

43. Діяльність Євроюсту.
44. Завдання Європолу.
45. Прокуратура Європейського Союзу.
46. Характеристика міжнародної правосуб'єктності Європейського Союзу.
47. Угода про партнерство та співробітництво України та ЄС: загальна характеристика та значення.
48. Європейська політика сусідства. План дій щодо України.
49. Спільна зовнішня політика і політика безпеки. Роль Високого представника Союзу з зовнішніх зносин і політики безпеки.
50. Особливості прийняття рішень в рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки.
51. Види міжнародних угод, що укладаються Союзом.
52. Види угод про асоціацію. Інституційний механізм асоціації.
53. Правова основа відносин між Україною та ЄС.
54. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
55. Політика Східного партнерства.
56. Договірна практика ЄС.
57. Спільна зовнішня політика та політика безпеки. Особливості прийняття рішень в рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Спільна політика безпеки та оборони.
58. Загальні положення про зовнішньополітичну діяльність ЄС.
59. Угода про асоціацію України з ЄС.
60. Безпекова складова ПСБЮ.
61. . Зміст понять та сфери правового регулювання "простору свободи, безпеки та юстиції".
62. Загальні засади спільної міграційної політики ЄС.

63. Регулювання внутрішньої європейської міграції громадян.
64. Законодавство ЄС щодо імміграції з третіх країн.
65. Захист кордонів та запобігання нелегальній міграції.
66. Захист біженців.
67. Митне право ЄС та його особливості.
68. Створення Митного Союзу.
69. Митна територія.
70. Загальна характеристика Митного кодексу ЄС.
71. Поняття, особливості та принципи права конкуренції ЄС.
72. Контроль за концентрацією суб'єктів підприємницької діяльності на Внутрішньому ринку Європейського Союзу.
73. Регулювання надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності.
74. Регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності.
75. Основні напрями розвитку конкурентного права ЄС.
76. Гарантії прав і свобод у Європейському Союзі.
77. Поняття та основні ознаки права ЄС.
78. Дія норм права ЄС у часі, в просторі.

Зразок екзаменаційного білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 081 «Право»

Семестр VII

Навчальна дисципліна «Право ЄС»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Європейська Рада: склад, напрями діяльності
2. Прокуратура Європейського Союзу
3. Митне право ЄС та його особливості

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права

Протокол № _____ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри історії та теорії держави і права

_____ **І. С. Лісна**

Екзаменатор _____ **С. С. Панченко**

Максимальна кількість балів за іспит – 40. Екзаменаційний білет містить 3 теоретичних питання. Повна відповідь на 1 питання (з відповідями на додаткові уточнюючі питання) оцінюється макс. 12 балів, а повна відповідь на 2-3 питання (з відповідями на додаткові уточнюючі питання) оцінюється макс. 14 балів:

<i>Відповідь на питання екзаменаційного білету</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
<i>1 питання</i>	<i>12</i>
<i>2 питання</i>	<i>14</i>
<i>3 питання</i>	<i>14</i>
<i>Всього</i>	<i>40</i>

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Усна відповідь на семінарському занятті	21 (3*7)
2	Експрес-опитування	14 (7*2)
3	Доповідь	10
4	Підсумкова контрольна робота	15
5	Іспит	40
	Всього	100

Усна відповідь на семінарських заняттях включає в себе: опитування по будь-якому питанню, винесеному на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, доповнень відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), вирішення ситуаційних завдань з необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Максимальна кількість балів (7 балів) може бути виставлена студентам, підготовленим до відповідей на усі питання теми. Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Протягом семестру заплановано 3 усні відповіді студента з макс. оцінкою в 7 балів. Всього за семестр за усні відповіді студент макс. набирає 21 бал.

Доповідь: передбачає поглиблене вивчення студентом окремого питання з курсу дисципліни та виконання короткого огляду обраної теми. Доповідь виголошується на семінарському занятті перед аудиторією, студент під час доповіді може використовувати відео- та аудіо супровід (презентація). За семестр студент може підготувати 1 доповідь; за підготовку доповіді студент може отримати максимально 10 балів.

Експрес-опитування: спонукає до вивчення термінології та з'ясування змісту основних понять з права ЄС. Проводиться протягом 5-7 хвилин на початку семінарського заняття і включає завдання по розкриттю основних понять.

Підсумкова контрольна робота: виконується студентами наприкінці семестру, є узагальнюючою роботою за підсумками засвоєного матеріалу з

навчальної дисципліни «Право ЄС». Контрольна робота включає в себе 4 теоретичні питання та 1 практичне завдання, правильне висвітлення 1 завдання контрольної роботи оцінюється в 3 бали. Максимальна оцінка за вирішення всіх завдань – 15 балів.

Типове завдання до підсумкової контрольної роботи

Варіант 2

1. Особливості правопорядку Європейського Союзу
2. Особливості регламентів: загальне застосування, обов'язковість у всіх своїх елементах, пряме застосування
3. Поняття «основні свободи внутрішнього ринку ЄС»
4. Завдання Європолу
5. У вересні 2009 р. Рада Міністрів прийняла (вигадану) директиву 09/2006, що наказувала державам-членам протягом двох років у законодавчому порядку закріпити принцип суворої відповідальності перевізників за шкоду здоров'ю, життю та власності, заподіяну в зв'язку з виконанням договору перевозки. Директива також наказує державам-членам створити спеціальні фонди для відшкодування шкоди у випадку, якщо страховка перевізника виявиться неадекватною, однак точних деталей створення та функціонування таких фондів директивою не передбачено. У встановлений термін жодна з держав-членів не вжила ніяких заходів з імплементації директиви. У жовтні 2012 р. Р., С. та Т. вирушили в подорож Європою. а) У Німеччині в туалетній кімнаті одного з регіональних потягів Deutsche Bahn Р. отримав травму руки через несправність механізму сушарки. б) В Амстердамі друзі вирішили покататися на водному таксі, де через необережність обслуговуючого персоналу iPad С. упав у воду, після чого виявився непридатним для подальшого використання за призначенням. в) У Брюсселі в туристичній компанії Arrow Tours приятелі купили квитки на автобусний тур за маршрутом Брюссель – Люксембург – Страсбург. Однак уже в Люксембурзі виявилось, що багаж Т. безповоротно загублено.

Дайте консультацію Р., С. та Т., як вони можуть захистити свої права згідно з правом ЄС.

Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Заочна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Усна відповідь на семінарському занятті	8 (2*4)
2	Контрольна індивідуальна робота	40
3	Доповідь	12
4	Іспит	40
	Всього	100

Усна відповідь на семінарських заняттях включає в себе: опитування по будь-якому питанню, винесеному на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, доповнень відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), вирішення ситуаційних завдань з необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Максимальна кількість балів (4бали) може бути виставлена студентам, підготовленим до відповідей на усі питання теми. Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Протягом триместру заплановано 2 усні відповіді студента з макс. оцінкою в 4 бали. Всього за триместр за усні відповіді студент макс. набирає 8 балів.

Контрольна індивідуальна робота: за виконання контрольної, що виконується під час самостійної роботи, студент заочної форми навчання може отримати максимально 40-50 балів. Метою написання контрольної роботи є поглиблене вивчення студентом широкого кола питань із курсу «Право ЄС» шляхом опрацювання основної та додаткової літератури. Варіанти завдань і вимоги до контрольної роботи подаються в системі Moodle:

Контрольна робота до заліку для 459-з гр. – URL:
<http://moodle3.chmnu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=17500>

Виконана контрольна робота завантажується в електронному вигляді в систему Moodle за 2 тижні до початку іспитово-залікової сесії.

Доповіді: передбачає поглиблене вивчення студентом окремого питання з курсу дисципліни та виконання короткого огляду обраної теми. Доповідь виголошується на семінарському заняття перед аудиторією, студент під час доповіді може використовувати відео- та аудіо супровід (презентація). За семестр студент може підготувати 1 доповідь; за підготовку доповіді студент може отримати максимально 12 балів.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Право Європейського Союзу : підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса : Фенікс, 2018. 883 с.
2. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса : Фенікс, 2020. 390 с.
3. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
4. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2011. 368 с.
5. Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
6. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: Підручник (З грифом МОН України) За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. 620 с.
7. Гнатюк М.М., Малик Я.Ф., Прокопенко Л.Л. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України. / Relations Between Ukraine and the EU and European Integration Process. Навч. посіб. / За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. Київ: Міленіум, 2019. 782 с.

Додаткова

1. Право Совета Европы. Конвенция о защите прав человека и основных свобод: Учебное пособие. М.: Междунар. отношения, 2007. 304 с.
2. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / Заг. ред. А. П. Яценюка. Київ: Парламентське вид-во, 2007. 608 с.
3. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. Київ : Київ. ун-т, 2017. 368 с.
4. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі. Харків : Оберіг, 2012. 76 с.
5. Право Європейського Союзу: навч. посібн. / за ред.. Р. А. Петрова. Київ: Істина, 2009. 376 с.
6. Прокопенко Л. Вступ до європейської інтеграції: навч. посібник. Київ: Міленіум. 2009. 334 с

Інформаційні ресурси

<http://europa.eu> – Офіційна сторінка Європейського Союзу;

<http://www.eurotreaties.com/eurotexts.html> – тексти установчих договорів Європейського Союзу;

www.minjust.gov.ua/files/23491 – Консолідовані версії Лісабонського договору (українською мовою);

<http://www.euractiv.com> – медіа портал Європейського Союзу;

<http://www.europarl.europa.eu> – сторінка Європейського парламенту;

<http://ec.europa.eu> – сторінка Європейської Комісії;

<http://www.consilium.europa.eu> – сторінка Ради Європейського Союзу;

<http://www.curia.europa.eu> – сторінка Суду Європейського Союзу;

<http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces> – сторінка Європейського Омбудсмана

